

Trst, decembra 1925.

Letni časi.

Cvetelo je na pomlad drevo in se košatilo na pisani preprogi prekosolčnega brega, da je človeško srce v začudenju obstalo in ga je misel razodele lepote ljubeče objela ter je zapela prečudežno pesem novemu življenju.

In je drevo živelo iz lepega dneva v še lepši dan, in ko se je luna na svoji polnočni poti enkrat, dvakrat obrnila, se je cvetje kar samo osulo, tako da je srce v človeku zaradi izgubljene lepote onemelo in je bilo njegovo trdo molčanje najglasnejša tožba in najtežje pričakovanje.

Drevo pa je rastlo in rastlo, in ko se je luna še trikrat, štirikrat na svoji polnočni poti obrnila, so se v njegovem drhtečem zelenju zasvetili žlahtni sadovi, rumeni cekini, kot da jih je sam ljubi Bog dobrohotno natresel zemlji v naročje za njeno tiho pričakovanje. In je takrat človeško oko spet vzplamtelo in so se mrtva usta kar sama od sebe razklenila v mogočno pesem hvalnico zaradi prečudežnega dela skrivnostnih in neznanih sil majke narave.

Pa se je luna na svoji skriti polnočni poti še parkrat obrnila ter so zapihali odnekod mrzli, ledeni vetrovi in je drevo, oropano lepote in bogastva, samevalo trudno na pustem pobočju samotnega brega. In je srce v človeku jeknilo od same puščobe in so kriknila usta kot ranjena ptica v brez krajno, neskončno ozračja sivino.

A je na dnu še v človeku živel spomin, ves solnčen in lep, in je v njem še cvetelo drevo sredi brega, da je misel krog sebe razbila bridkosti obroč ter zapela nad smrtjo uso vero v življenje, v življenja vstajenje, ker pot je njegova v vsemeru brez konca in kraja ter k solncu kot svojemu viru se večno povrača...

Marijan Sever.

Moč dobrote.

(Božična pripovedka).

Živel je nekdam mogočen kralj, ki je z veliko vojsko zavojeval tuje dežele, požgal mesta in vasi ter odgnal v suženjstvo vse prebivalce. Vse svoje zmage je dal vklesati v kamen in ko je začutil, da se mu bliža smrt, si je ukazal sezidati iz kamna sijajno grobišče in so morali njegovo truplo maziliti z dragocenimi mazili, da ne bi sprhnelo. Vendar njegovo ime ne živi več med nami in naše lice se ne zavzame in naše srce se ne razveseli, ko čujemo govoriti o njem. In bo prišel še dan, ko bodo nevihte in viharji razdejali zadnji kamen njegovega grobišča in bo pesek puščave zabrisal vsako njegovo sled.

Pa je živel nekoč drug kralj, ki ni imel vojakov in ni prelival nobene krvi ne zažgal nobene hiše. Njegovega imena niso ljudje vklesali v kamen, ampak v svoja srca. Nudil je svoje roke grešnikom, polagal jih je ljubeče na vročična čela bolnikov; prinesel je luč usmiljenja v stisko revežev in je vztrajal na križu v odpuščenju in potrpljenju. Z globokim sočutjem je zrl na one, ki so ga kruto preganjali in jih je skušal odrešiti s svojim vzgledom od divjega življenja.

Ta kralj si ni sezidal grobišča kakor pradauni kralji in vendar vidite v velikih mestih in malih vaseh dvigati se k nebu hišo, posvečeno njegovemu spominu. Še več: na višinah, visoko gori nad človeškimi domovi poje zvonček kapelice v spomin njegovega dela ljubezni. In danes se po vsem svetu praznuje sveta noč Njegovega rojstva.

F. W. Förster.

Ksaver Meško :

Večer.

Čez lesove, čez vrhove
zvon večerni zvoni,
čez lesove, čez vrhove
ptica počival leti —
duša, po trudu dneva
mirno počij še ti!

Ivan Vouk :

Zaplani mlin.

o mali dolinici se leno pretaka širok in mestoma precej globok potok, ki dobi ime reke šele uro hoda navzdol ob strugi. V tej dolinici sameva zaspana vasica. Dolinico obdajajo nizki griči, ki so deloma porastli z redkimi hrasti, deloma pa z gosto kratko travo, po kateri se pase revno govedo revne vasice.

Nobena cesta ne vodi v to samotno selišče, le kaka ozka steza in dva vratolomna kolovoza vežejo vasico z ostalim svetom. Ljudje te vasice so mirni, tihi, mrki. Leno in enakomerno se kretajo pri vseh opravilih, malokdaj uzreš nasmeh na njih obrazih. Moških je malo. Po večini so po svetu za zaslužkom, zakaj zemlja je tu skopa in je tudi last gospode, ki prebiva v belem mestu ob morju. Celo otroci so tu drugačni kakor drugod. Malokdaj se jih zbere večje število k igri, pa še tedaj so tihi, kakor da se jim neče igrati.

Prav na koncu vasi, kjer se potok razširi in razdeli, da se nato zopet sklene in jo zavije iz dolinice proti severu ter izgine za gričem, stoji sredi vode večje poslopje. Če stopiš bliže, spoznaš v njem zapuščen mlin. Poslopje je pokrito še z ostanki opečne strehe, okna pa so prazna in votline gledajo črno na mimoidoče. Trhla vrata zapirajo en vhod, drugi vhod je odprt. Dve polomljeni pogonski kolesi sta čez polovico zariti v blato in pod vodo.

Mlin stoji sedaj sredi vode. Za njegovim hrbtom si je voda izsilila novo strugo, jez se je obrabil in tako je voda od vseh strani objela te žalostne ostanke nekdanjega veselega mlina, ki se zdi, kakor bi plaval na vodnem površju. Mlin leži v nekakšni soteski, zakaj na eni strani se dviga kakih

petdeset metrov visoka Jarvina, na nasprotni strani pa nekaj višje Muno brdo.

Ob izhodu iz soteske se strugi zopet zlijeta, a zunaj soteske se potok že veselo odziva s pojočim žuborenjem, kakor bi se radoval, da je prišel iz tega žalostnega kraja, ki nosi zdaj ime «Na Pušči».

* * *

Pred davnim časom ni bilo tu vasice. Takrat je živel samo mlin, kakih sto korakov od njega pa je stala velika stanovanjska hiša, o kateri ni več sledu. Od vseh okoliških krajev so prinašali ljudje žito v tedaj prijetno zatišje, ki so mu pravili «Dobrovo». Vpitje voznikov, škripanje naloženih voz, hrzanje konj in neblagoglasno kričanje oslov je odmevalo po dolini. V hiši je bila tudi gostilna in prenočišče za oddaljene goste. V njej so stanovali mlinarjevi.

Daleč okoli je bila zemlja mlinarjeva last. Mlinar je imel tri odrasle sinove, tri krepke, postavne možake. Vsi trije so bili oženjeni in so imeli mnogo otrok. Živel so dobro in srečno, zakaj rodila jim je zemlja, bogat je bil gozd in mlinska kolesa so se vrtela noč in dan.

Oče pa je bil star in je umrl. Še niso obhajali po njem sedmine, ko so se bratje začeli prepirati zaradi dedščine.

Najstarejši je govoril: «Jaz sem prvorojenec, meni gre mlin, hiša in zemlja. Vama izplačam delež in pojdita, kamor vas je volja!»

Mlajša dva pa nista hotela o tem nič slišati in zasovražila sta brata iz dna duše. Nekoč pravi srednji najmlajšemu: «Ubijva ga in vse bo prav.»

Najmlajši se je zgrozil, v srcu ga je zbodlo, notranji glas ga je svaril. Toda tudi v njem sta bila sovraštvo in pohlep močnejša od dobrega glasu...

* * *

Ob silni povodnji je voda silovito šumela čez jez v globoko kotlino. Vsi trije bratje so bili pri žlebi, zakaj voda je grozila, da vse odnese. Noč je bila temna kakor zlodej. Ob brleči svetilki so popravljali majajoče se naprave. Tedaj sta se mlajša brata spogledala, divja misel ju je obšla in že je sledilo dejanje. Nepričakovano sta prijela brata in ga treščila v penečo se vodo. Zašumela je voda, brizgnila iz sebe pene, kakor da hoče opljuvati zločinca, požrla svoj plen in ga odnesla s seboj.

Čez dva dni so našli ljudje pol ure hoda navzdol utopljenčevo truplo.

Preostala brata sta hlinila žalost in priredila bratu bogat pogreb. Nihče ni slutil resnice.

A zločin ni prinesel bratoma sreče. Spočetka ju je vest pekla, bala sta se noči in svoje sence, spomin na utopljenega brata je plašil njihovi obteženi duši. Polagoma pa sta se umirila in tedaj ju je zopet prevladal pohlep. Sporazumno sta zapodila bratovo vdovo in njegove otroke z doma. Nesrečna ženska se ni znala braniti, svaka sta z denarjem podkupila oblast-

nike v mestu in sta dobila pravdo. Morali so proč, v svet in za njimi ni bilo več sluha.

Še ni popolnoma odmel jok sirot, ko je vrag razpredel nove mreže v nesrečnem mlinu. Pohlep je brata popolnoma zaslepil. Ker sta se poznala v dno duše, sta se bala drug drugega. Oprezno sta se izogibala drug drugemu in malokdaj sta skupaj delala. Ponoči sta se zaklepala vsak v svoji sobi, ker si nista zaupala. Če je moral kdo izmed njiju ponoči v mlinu delati, se je oborožil do zob. Vsak dan sta se prepirala in nešteto krat bi se bila že spopadla, da ju ni zadrževala misel na nekaznovani zločin in strah pred ovadbo.

To življenje neprestanega vjedanja, zahrbtnosti in strahu je začelo obema presedati. Nekoč pravi starejši mlajšemu: »Eden izmed naju mora proč. Igrajva!« Prinesel je karte in sta začela igrati. S tresočimi se rokami sta držala v rokah umazane podobe, ki so se jima režale v obraz. Čim bolj se je igra bližala h koncu, tem bolj sta se razburjala, besen ogenj jima je švigal iz oči, vsa sta se tresla od strasti. Končno se je igra odločila — starejši je izgubil. Silna jeza ga je popadla, zgrabil je brata za prsa, ga vrgel na tla in pričela sta se ruvati na življenje in smrt. Starejši je bil močnejši in mlajšemu je že grozila zadnja ura. Tedaj se oglasi: »Pusti me, odidem jaz!«

Te besede so besneža presenetile, za trenutek je nekoliko popustil, tedaj se mu je mlajši izvil, skočil k vratom in zbežal. Starejši je obstal ves zasopel, nato je stekel do vrat ter zavpil ven: »Naj te nikoli več ne vidim, ker te ubijem na mestu!«

Mlajši brat je šel v hišo, vzel s seboj nekaj najpotrebnejših reči, nato voril ženo in otroke na voz in šli so v svet...

Mirno je šumela tisto noč voda čez jez, mlinska kolesa so mirovala. Mlinar je bil v hiši, da se odpočije od prestanega razburjenja.

V pozni noči pa je v hiši nenadoma vse oživel. Krik in jok se je razlegel po dolini, iz hiše se je začelo kaditi, na treh krajih je vzplamteval ogenj. S težavo so stanovalci rešili golo življenje iz goreče hiše. Trije ognji so naglo zrastle v tri velike plamene in se končno združili v eno samo silno in grozno bakljo, ki je na daleč pordečila nebo.

Do tal je pogorela hiša. Ko se je zdanilo, je bilo pogorišče le še velikan-ska žrjavica, ki je neusmiljeno pekla v obraz vanjo strmeče pogorelce...

* * *

Razvaline pogorišča so dale kamenje za nizke revne kočje, ki stoje najbliže mlinu. Po mlinarjevi smrti so sinovi zapravdali večji del preostalega premoženja, nekdanja bogata rodbina je prišla na nič. Padli so hrasti, zemlja je prešla v last gospode, mlin je osamel. Rod pa se je razmnožil in tako je zrastle sedanja vasica iz kamenja velike stavbe, ki je bila ponos mlinarjevih.

Samo ostanki mlina pričajo o nekdanjem blagostanju, ki ga je uničil Kajnov greh. Danes pravijo kraju »Na Pušči«, staroslavno ime »Dobrovo« pa zaslediš nekoliko izpremenjeno v priimkih tamošnjih stanovalcev in pa v ustnem izročilu, ki govori o minulih časih.

Enakomerno šumi voda in oblizuje z mahom porasteno zidovje, polagoma razpada stari mlin. Vaščani se ga izogibljejo. Ko pa morajo mimo črnih okenskih votlin, se prekrizajo in podvizajo korak.

Jesenski dež.

Po zaprtih oknih moje sobe prši jesenski dež in njegove kaplje polzijo po motnih steklih kot svetle solze po izsušenih, prosojnih licih umirajočega bolnika. Mrak je v sobi, tisti mrzli, težki mrak, ki lega ko kamen na stvari in dušo ter jih neslišno golta vaše kot strašno, nikdar sito brezdno. Tam globoko nekje v možganih se zgane splašena misel, oko za trenutek zažari od njenega nemira, kot da sanja o daljni, lepi solnčni luči, a potem vse natihoma spet ugasne: pogled in misel in še nerojena beseda... Krog mene je prazen molk in je spet mrzli, težki mrak... a tam na oknih moje sobe le naprej prši jesenski dež in polzijo njegove kaplje po motnih steklih kot svetle solze po izsušenih, prosojnih licih umirajočega bolnika....

Marijan Sever.

John Ruskin :

Veter jugozapadnik zapusti dolino.

(Nadaljevanje pripovedke «Kralj zlatega studenca»).

II. del.

Njegovo blagorodje veter jugozapadnik je ostal mož beseda. Nikoli več ni prestopil «doline zakladov». Še več: nagovoril je še svoje brate, vse vetrove od zapada, da so storili isto.

In tako ni v dolini več deževalo ob nobenem letnem času. Dasi so bližnja pobočja bila vsa zelena in cvetoča, je gospodarstvo obeh bratov ostalo puščava. Denar jima je polagoma pošel in ni jima ostalo drugega ko nekaj starinske kuhinjske posode iz zlata.

— Če bi skušala postati zlatarja? — je rekel Schwarz Hansu. — To je primerno rokodelstvo za taka zviteža kot sva midva. Zmešala bi lahko vânj precejšnjo množino bakra, ne da bi to nihče zapazil.

Misel se jima je zdela prav dobra. Vzela sta v najem peč in se lotila novega rokodelstva. Le dvoje stvari jima je hodilo na pot pri kupčiji: prvič niso marali ljudje sprejemati s svincem pomešanega zlata za dobro, drugič pa sta starejša brata, komaj se jima je posrečilo kaj spečati, prepuščala Glucku pažnjo pri peči in sta sama šla v bližnjo krčmo zapraviti groše. Tako sta pretopila vso zlato kuhinjsko posodo, ne da bi bila prihranila niti groš za nakup nove in se je zgodilo, da jima je nekega lepega dne ostala le še ena edina, zadnja reč: kupa, ki jo je bil daroval Glucku neki stric in je bila dečku tako draga, da bi je ne bil dal za vse zlato na svetu, dasi mu je služila samo za piti vodo in mleko. In je bila v resnici čudne zunanosti ta kupa. Roč sta sestavljala dva venca lijočih zlatih lās, ki so bili spleteni tako na drobno, da so se zdeli bolj žida kot kovina. Oba venca pa sta se stekala v brado, enako spleteno, ki je obkrožala in krasila majhen, strog obraz iz najlepšega rdečerumenega zlata. Ker je bilo to lice postavljeno na sprednji del kupe, se je zdelo, kot da njegove ukazujoče oči gospodarijo povsod na okrog. Glucku je hotelo srce počiti od bolesti, ko je prišel za predrago kupo zadnji trenutek in jo je bilo treba pretopiti v žlice. A sta se brata smejala njegovim solzam, vrgla čašo v topilnik in šla v krčmo ter zaukazala dečku, naj prelije zlato v paličice, ko bo dobro pretopljeno. Ko je ostal Gluck sam, je še zadnjič s pogledom pozdravil svojo staro kupo, ki se je pretapljala v topilniku; potem je stopil počasi k oknu gledat vrhove gorā, pobarvane v rdečici solnčnega zahoda, in studenec, ki je padal, blesteč se bolj ko vsaka reč naokoli, kakor steber valujočega zlata od prepada k prepadu, zajet od zgoraj od dvojne mavrice.

— Ah! — vzklikne Gluck na glas čez nekoliko časa. — Če bi bil ta studenec res iz zlata, kako bi bilo lepo! —

— Ne, ne bi bilo, — mu odvrne jasen glas v uho.

— Ježeš! — vzklikne Gluck in skoči na noge, — kdo je govoril? — V sobi ni bilo nikogar.

Pogledal je vse sobe in vse omare, potem je začel hoditi v krogu hitreje kot je mogel, po sredi sobe, misleč, da ima koža za hrbtom, pa se mu je nenadoma isti glas oglasil v ušesu.

In je glas prepeval veselo: trala-la, trala-la, v lahki pesemci brez besed, ki je bila podobna šumenju vodé, povrete v ponvi. Pa se je Glucku naenkrat zazdelo, da mu poje glas od bliže, ko se je približeval peči. Obstal je pred njenim žrelom in pogledal vânj. Res, res... zdelo se je, da glas ne prihaja samo iz peči, ampak celo iz topilnika. Deček ga je odkril in odskočil ves prestrašen: topilnik je pel. Stekel je v najoddaljenejši kot z vzdignjenima rokama in odprtimi usti ter je tam obstal eno, dve minuti, dokler ni popevčica prenehala in je glas postal bolj jasen.

— Hej, hej! — je pravil glas.

Gluck je ostal miren in molčeč.

— Hej, hej! Gluck, predragi moj fant! —

Gluck zbere vse svoje moči, gre naravnost k topilniku, ga vzame iz peči in pogleda vânj. Zlato se je bilo stopilo in njegova gladina je bila vsa lepa in se je blestela kot ogledalo. A ko se je deček sklonil nad njim, mesto da bi uzrl v njem odblesk svoje glavice, je zagledal tam nos svojega znanca, še bolj rdeč, in njegove očke, ki so ga pogledovale tisočkrat bolj živo in bistro kot se mu je bilo kdaj še zdelo.

— No, Gluck, moj predragi fant, — povzame spet glas iz topilnika, — pripravljen sem. Zlij me ven! —

Ali Gluck je bil preveč osupnjen, da bi se mogel ganiti.

— Zlij me, ti pravim, — ponovi glas skorajda osorno.

Ali Gluck je stal tam, nepremičen, kakor okamenel.

— Ali me preliješ, ali ne? — povzame glas spet jezno. — Prevroče mi je zdaj. —

Z naporom Gluck dobi spet v oblast svoje ude; pograbi brž topilnik in ga nagne, da bi zlato izteklo. A namesto tekoče vsebine, se prikažeta najprej dve rumeni nožici, potem nekatere gube obleke, nato par rok in končno še poznana glavica kupe. Vsi ti udje so se združili na mestu, kamor so padli na tla, skočili so živo pokonci v obliki malega zlatega palčka, približno par pedi visokega.

— Tako bo prav! — pravi palček, si pretegne najprej nogi, potem še roki, stresa z glavo navzgor, navzdol in še naokrog za dobrih pet minut, da bi se prepričal, če je zlepljen prav dobro.

Gluck je bil, seveda, ves prevzet od osupnjenja. Palček je nosil suknjič iz tkanega zlata, ki je bilo tako mojstrsko spredeno, da se je blestelo ko biserna matica; čez ta blesteči suknjič so valovili lasje in brada prav do pasu postave.

Trenutek ali dva je še gledal z živimi očmi v dečka, ki je lahko medtem zbral svoje misli. Ko je pomislil, da se mu prav za prav niti ni treba bati čudnega gosta, se je drznil ga vprašati:

— Za Kriščevo voljo, gospod, kaj ste bili vi moja kupa? —

Pri teh besedah se možek napoti naravnost k Glucku, vzpevši se v vso svojo velikost.

— Jaz sem, — odvrne —, kralj onega, čemur vi, mrjoči pravite »zlati studenec«. Zlohотно začaranje nekega kralja, mogočnejšega od mene, me je zaklelo v obliko, v kateri si me videl. Ali zdaj si me rešil. Vse, kar sem dozdej izvedel o tebi in tvojih hudobnih bratih, me je napotilo, da sem

naklonjen tebi. Hočem ti pomagati. Zato poslušaj pazljivo, kaj ti rečem. Če bi se kdo povzpел tja gori do vrha goré, odkoder vi vidite izvirati »zlati studenec« in bi potem kanil v njegov izvirek tri kapljice posvečene vodé, zanj, samo zanj, se bo studenec izpremenil v zlato. A komur se prvi poskus ponesreči, ne bo mogel vzpeti drugič. Če bi pa kdo vrgel v izvirek neposvečene vodé, ga bo voda zalila in izpremenila v črno skalo. —

Ko je izrekel, se je kralj zlatega studenca obrnil in stopil prav na sredo plamena v peči. Njegovo telo je postalo rdeče, belo, prosojno, slepeče od krepke luči — dokler ni vstalo, se potreslo in izginilo. Čarobni kralj zlatega studenca je izpuhtel.

— Jojme! — vzklikne Gluck in steče pogledat pod klobuk dimnika. — Revček jaz! Oh, moja kupa, moja kupa, moja kupa! —

Komaj je bil kralj zlatega studenca odšel na tak čudovit način, kakor smo povedali, sta se s hruščem vrnila domov Hans in Schwarz, strašno pijana.

Izguba zadnjega kosa posode ju je toliko iztreznila, da sta planila po mlajšem bratu in ga tepla dober četrt ure. Potem sta se sesula na dva stola in začela brata izpraševati, kako se bo opravičil. Gluck jima pové prigodbo. Seveda mu nista verjela in sta ga začela zopet mlatiti, dokler se jima niso roke utrudile. Potem sta se odzibala v postelj.

Drugo jutro pa sta se brata v mislih, da utegne biti na Gluckovih besedah vendar nekaj resnice, začela kregati med seboj, kdo naj prvi gre poskušat svojo srečo k izvirku studenca. Od besed sta prešla k dejanju. Ropot pretepa je privabil sosede, ki so poslali po stražnike.

Hans je brz pobegnil, Schwarza pa so peljali pred župana, ki mu je naložil denarno kazen zaradi motitve javnega miru. Ker pa je bil s pijačo zapravil vse do zadnjega groša, so ga vrgli v ječo, da je tam odsedel svojo kazen.

Hans, ki je bil malopridnež, se je veselil bratove nesreče. Zdaj se mu ni bilo treba bati, da bi mu zabranil prvemu se povzpeti k izvirku zlatega studenca. Ali kako naj dobi posvečene vode? Šel je k župniku, a ta je ni hotel dati zlobnežu kot je bil on. Tedaj pa je je Hans ukradel en kozarec in se je vrnil ves vzradoščen domov.

Drugo jutro je vstal pred solnčnim vzhodom, nalil je s sveto vodo močno stekleničico, položil dve steklenici vina in nekaj mesa v koš, naložil je vse skupaj na hrbet in je s palico v rokah nastopil svojo pot v goré.

Bilo je lepo jutro, ki bi bilo napolnilo s srečo srce vsakega človeka, tudi takega, ki bi ne bil namenjen k zlatemu studencu. Ali Hansove misli in skrbi so se obračale le k temu cilju. Ker je pozabil, da mora prehoditi veliko daljavo, je začel stopati s hitrim korakom ter je bil utrujen še prej, nego je bil prešel prvo pobočje nizkih, zelenih gorâ. In ko je prispel do

njihovega vrha, se je nemalo začudil, da je ležal pred njim velik ledenik, c katerem niti vedel ni in ki ga je ločil od izvirka zlatega studenca.

Pripravil se je, da bi ga prelezal s hrabrostjo izkušenega gorjana, ali ni se mu bilo v resnici še nikoli zgodilo, da bi bil naletel na tako nevaren led. Bil je poln hudih in drsečih grap; iz razpok je prihajalo divje šumenje padajočih vod, led se mu je lomil pod nogama, obkrožal ga je z majajocihimi se kosi, ki so padali hreščeče čez njegovo pot. Iz nevarnosti skozi nevarnost je dospel do zadnje razpoke, preskočil jo je in se spustil onemogel na trdna tla.

Njegova pot je zdaj šla čez strmo hrbtišče prazne rdečkaste stene, ki ni imela ni bilke trave ne majhne štrline, ki bi dajala malo sence. Poldan je bil že prešel in solnčni žarki so padali žareče na strmo stezo. Ni sapice zraka, samo dušeca vročina, strašno žarenje. Naenkrat zagledajo Hansove oči stekleničico vodé, ki je visela ob boku.

— Tri kaplje bodo zadostovale za zlati studenec, — si misli, — preostaja mi še vodé dovolj, da si zmočim usta in grlo.

Odmašil je stekleničico in jo hotel pristaviti k ustom, ko zagleda nekaj, kar se je začelo gibati na bližnji skali. Bil je psiček z iztegnjenim jezikom in osušenim žrelom, ki je ginil od žeje in je imel na gobcu roj mravelj. Revček je vzdignil oči proseče k stekleničici, ki jo je držal Hans v rokah, a se ga trdosrčnež ni usmilil, ampak je sam pil, ne da bi ga niti pogledal, celo brcnil ga je z nogo in prestopil čezenj. V tistem hipu se je zazdelo, kakor da je nenadoma švignila po modrem nebu čudna meglica.

Pot je bila vedno bolj strma in kamenita ter gorski zrak je popotnika, namesto da bi ga hladil, celo žgal s strašnim ognjem. Šumenje slapov mu je pelo v ušesih kot posmehovalen glas; oni so bili vsi daleč, a njegova žeja je venomer rastla. Prešla je nova ura in on je spet pogledal na stekleničico: bila je že na pol prazna, ali imela je več ko tri kaplje! Ustavil se je spet, jo odprl in približajoč jo k ustom, je zopet zagledal nekaj, kar se je gibalo na njegovi poti. Bil je lep deček, ki je raztegnjen na skali skoraj umiral, z ustmi ožganimi od žeje, s težko sopečimi prsi in zaprtimi očmi.

Hans ga pogleda, pije in stopi čezenj. In je spet siv oblak zakril solnce in dolge, kačaste sence so se vlekly ob bokih gorâ. Hans je nadaljeval svojo strašno pot. Solnce je že zahajalo, ali njegov zahod ni prinesel nobenega hladu. Strašna teža svinčenega zraku je tiščala na čelo in srce popotnika. Ali cilj je moral biti že blizu! Ustavil se je za hip, da vlovi sapo, potem je skočil spet na nogé in nadaljeval pot. Ali slabotna tožba ga je zadela v uho. Obrnil se je in zagledal starčka, raztegnjenega na skali z medlečimi očmi, in z izrazom tesnobe na smrtnobledih licih.

— Vodé! — je zamrmral stegujoč roke k Hansu, — vodé, ker umiram od žeje! —

— Nimam je! — je odvrnil Hans, — sicer se mi tudi zdi, da si živel že zadosti. —

Stopil je čez prostrto truplo in stekel naprej.

In se je sabljast blisk zasvetil od vzhoda; trikrat je zagrmelo po vsem nebu, ki je ostalo potem zakrito od težke, neprodorne teme. Solnce je padalo na obzorju kot velika krvavordeča krogla.

Takrat je Hans že slišal šumenje zatega studenca. Kmalu nato se je znašel na robu prepada, v katerem je tekel. Njegove vode so se svetile v krvavi svetlobi zahoda, skakale so v rdeče razpoke kot ognjeni jeziki in bliski krvave luči so žareli skozi njihove pene. Golčanje je postajalo za uho vedno bolj divje in je vrtelo možgane. Z enim mahom je Hans izvlekel stekleničico in jo zagnal v studenec.

Takrat mu je stekla mrščal po udih, zamajal se je, zarjovel in padel. Vode so se zgrnile nad njegovim krikom. V noč se je divje vzdignilo ječanje studenca, ki je padal na

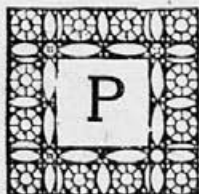
črno skalo.

(Dalje).

Lev Tolstoj :

Veliki vezir Abdul.

erzijski šah je imel velikega vezirja, ki je bil pravičen.

Nekega dne se vezir napoti v šahovo palačo in zajde spotoma med upornike. Komaj ga ti zapazijo, ustavijo njegovega konja, ga obkrožijo in mu zagrozé s smrtjo, če ne bo storil tega, kar mu bodo ukazali. Eden od njih, najpredrznější, ga povleče celò za brado.

Ko ga izpustijo, odide vezir k šahu, katerega prosi, naj pomaga njegovemu ljudstvu in naj ne kaznuje njegovih sramotivcev.

Drugega dne obišče neki meščan vezirja.

Ta ga vpraša, česa želi.

Meščan odvrne: «Prišel sem ti povedat, kdo je tisti, ki te je včeraj tako osramotil. Moj sosed je in mu pravimo Nagi. Pošlji ponj in kaznuj ga!»

Vezir odslovi meščana in pošlje po Nagija.

Ta, ki je zvedel, da so ga zatožili, pride ves preplašen in se vrže pred vezirjem na kolena.

A vezir ga vzdigne in reče: «Nisem te klícal zato, da bi te kaznoval, ampak da ti povem, da imaš slabega sosedo, ki te je izdal. Ne zaupaj mu in varuj se ga!»

Janko Samec :

Božično zibanje.

Marija ziblje Jezuščka
s prebelimi rokami :
„Povej mi, koliko še let
boš hodil, Sin, med nami?“ —

„Povej, moj Sin, kaj bo potem,
ko minejo ta leta?“ —
In on je svoje uprl oči
tja v dom Boga Očeta.

In trikrat vzdignil ročke je
pred njen obraz resnobni,
četrtič pa so vstali k nji
le trije prstki drobni.

V ročicah so pokazala
krvava se znamenja...
In glej! K Mariji Jezušček
iz zibke že se vzpenja!

Marija k sebi vzame ga
in ga v naročje skrije,
in bridka žalost od srca
v očeh ji solznih sije...

Antonija G.:

„Snop“.

giblujete, ljubi mladi bralci, kakšen je neki ta «Snop» in kaj bo prišlo iz njega, kaj ne?

E, to je poseben «Snop»!

Ni velik, ni majhen, ni grd, pa tudi ne lep; ima pa tako razumne oči, da spoznaš v njem takoj nenavadnega psa. V hiši živi, v najlepši slogi z mlajšim sorodnikom «Piko» in z dvema mačkama: malo in veliko mačko.

Za to družbo ne veljajo besede, da bi se «gledali kot psi in mačke», ne, najboljše soglasje vlada med njimi, da, «Snop» ima celo veliko skrbi s tema dvema nagajivkama. —

Šla nas je nekoč večja družba izletnikov po travnikih in gričih. «Snop» je bil tudi z nami. Takrat mi še niso bile znane vse vrline te živali. Naenkrat se zljubi gospodarju «Snopa», da si sname kapo in jo vrže daleč proč. Čudno gledam, zakaj meče kapo v stran, pa vendar ničesar ne prašam. «Snop» je bil daleč pred nami kot kažipot, le včasih se je ozrl, kot pravi varuh — če je vse v redu zadaj. Ko smo prehodili že lepo pot, pokliče gospod Ivan svojega «Snopa» in mu pravi:

«Vidiš «Snop», tvoj gospodar nima kape», in pokazal je glavo, — «zgubil jo je, pojdi in poišči!»

Poslušal ga je verni «Snop» in v očeh se mu je poznalo, da razume. Obliznil se je, pomahljal s kosičem svojega repa in se vrnil po poti nazaj. Zdaj je krenil na desno, zdaj na levo in skoro ga ni bilo videti več.

Gospod Ivan pravi:

«Le pojdimo naprej, pride že za nami!» In res, ni minulo dolgo, pa je bil «Snop» nazaj — s kapo v gobcu! Teda se postavi pred svojega gospodarja, ga veselo in bistro gleda, češ: «Našel sem jo, pohvali me!»

«Ah, to je žival!» smo vzkliknili v zboru. Pa je «Snop» res vreden pohvale!

Kakor sem vam že povedala, živi v lepi in dobri družbi «Pike» in dveh mačk. Ko se včasih vleže, truden od dolge poti, ki jo je naredil z gospodom Ivanom, pa sta že pri njem oni dve nagajivki in še «Pika» po vrhu.

Vse tri mora revež držati na hrbtu, na šapah, ali celo pod vratom v objemu. Predober je, zato se mu pa tako godi. Včasih pa mu je vendar dovolj. S šapo objame mačko nagajivko, češ, tu pri meni spančkaj, a bodi mirna! A mehkodlačka le noče mirovati. «Snopu» mineva potrpljenje, vstane in gre, da si poišče mirnejši prostor, da bi ga ne zalotili neubogljivci.

Toda komaj leže, alo, so že za njim! Ko vidi, da tudi tu ne bo pokoja, se spravi na vrt, da bi ga vsaj tam pustili pri miru.

A nič ne pomaga, danes so si zbrali prav njega, da ga dražijo.

Muckam bi, seve, bolj pristojalo, če bi prežale na vrabce, katerih je polno okrog hiše, ali pa na miši, ki se vedno vidijo po vrtu. Pa ne, prav »Snop« je izbran kot žrtev! A »Snop« je trdih živcev! Vstane, prime mlajšo muco za vrat in jo nese po stopnicah v stanovanje. Tam jo odloži pod mizo in gre zopet na vrt. Še ga čaka večja mačka na vrtu. Prime tudi to za vrat, a ker je velika, jo s težavo nese in drsa po tleh, dokler je končno ne spusti še pred ciljem.

S tema dvema ima zdaj mir. A čaka ga še »Pika«. »To bom že lažje ugnal« si misli in jo objame s šapo, jo spravi pod svoj vrat in nasloni glavo nanjo, da se ne more ganiti. Tako sta po trudapolnem delu zaspala — oba!

Kolikokrat je moral ubogi »Snop« nesti mlajšo mačko po stopnicah gori in doli! Če je pri obedu preveč sitnarila, pa je gospod Ivan ukazal:

»Snop, nesi muco na vrt!« In ni bilo treba dvakrat reči — takoj je bila doli. Te dni pa je bilo nekoliko razburjenja v hiši. Zginila je namreč mlajša muca in dva dni je ni bilo na spregled. Vsem je bilo žal za lepo žival. Pa ukažejo »Snopu«:

»Snop, mucke ni, poišči jo! Takoj jo poišči!« Nekaj časa gleda pes s svojimi bistrimi očmi, kot bi premišljeval, potem pa odide, nekako negotovo, iz hiše. Gledali so za njim, kako pot ubere. In mahnil jo je proti bližnji vasi.

»Videli bomo, če jo iztakne«, so menili domači.

In iztaknil jo je. Našel jo je v vasi, povedali so tam ljudje, ki dobro poznajo »Snopa«. Prijel jo je po svoji navadi za vrat in jo prinesel domov, naravnost pred gospoda Ivana. Razume se, da plačilo ni izostalo.

Zdaj pa povejte, če ni to res prav poseben »Snop«?

Frn Žgur :

Želja.

Tisto piščal jaz bi rad,
ki sem nanjo piskal mlad —
Pesem, mladih dni veselje,
kakor mehko cvetje želje,
ves zagnjen v šotor zlat —
Tisto piščal jaz bi rad!

Morda pa jo vzel je škrat,
z njo potonil v les košat?
Tam se Vile zlatolase
v ples vrte v dnu temne jase,
da se smeje škrat bradat —
Tisto piščal jaz bi rad!

Prišla jesen, šla pomlad,
v dušo mojo pal je hlad;
skoro pride mrzla zima,
nič piščalke, dudo ima —
Dudaj zima, jaz grem spat,
srečo mladih dni sanjat!

Slikarstvo Italije v 15. in 16. stoletju.

(Konec.)

3. RAFAEL.

(1483 — 1520)

Poleg Michelangelove veličine pade v to dobo v prvi vrsti še delovanje tretjega velikega mojstra »Cinquecenta«, ki je napravil Rim za središče umetnosti.

Rafael Santi (rojen 6. aprila 1483; umrl 6. aprila 1520) iz Urbine je v zgodovini umetnosti zaznamovan kot največji slikar. Učenec je umbrijske šole. Ni bil samo slikar, temveč tudi stavbenik in kipar. Učitelj mu je bil oče, predvsem pa Perugino († 1524.) Rafael je združeval v sebi vse bistvo visokega preporoda, bil je predstavnik očitnega idealizma in je imel dovršen čut za lepoto in neko stremljenje po popolni soglasju v umetnosti. Bil je izredno nadarjen za risanje in sestavo. V njegovih slikah Marije ga ni dosegel nihče, kot slikar fresk pa stoji poleg Michelangela; tudi kot kipar je bil izvrsten.

Slike Madon: Najiminitnejši sta »*Madonna di Sisto*« (Sikstinska Marija) v galeriji v Draždanih (Nemčija), najbolj dovršena utelésba Matere Božje, in »*Madonna della Sedia*« (Marija na Stolu) v palači Pitti v Florenci. Nadalje naj bodo imenovane takozvana »*Madonna del Pesce*«, »*Madonna di Foligno*« (Folinjska Marija), »*Madona z liščkom*« ali »*La belle Jardiniere*« (Lepa Vrtnarica) i. dr.

Leta 1508. je povabil papež Julij II. našega umetnika v Rim, odkoder se ni več preselil. V Rimu je Rafael posvetil vse svoje sile za olepšavo krščanske prestolnice. Papež Julij II. je hotel imeti divno slikano svoje stanovanje, ki naj bi bilo res pristojno in prikladno papežu, prvemu vladarju na zemlji. Tega veličastnega naročila se je lotil Rafael z največjim navdušenjem. Rafael je okrasil tri zasebne papeževe sobe: »*Stanza della Segnatura*« (Dvorana podpisov), »*Stanza d'Ediodoro*« (Helijodorova dvorana), »*Sala di Constantino*« (Konstantinova dvorana) in eno veliko dvorano s slikami (Sala dell'Incendio = Dvorana požara.) Poleg tega glavnega dela je ustvaril freske v »Villi Farnesina« v Rimu (Galatea.)

Nadaljna dela: Omeniti je treba predvsem lepenke k 11. preprogam za Sikstinsko kapelo in takoimenovano Transfiguracijo. Preobraženje Kristusovo na gori Tabor (zadnje delo!), poslikanje lož v Vatikanu, Sibile v S. Maria della Pace v Rimu.

4. DRUGI SLIKARJI.

Izmed vseh umetnikov, ki so delovali pred in za temi tremi velikimi mojstri, zaslužijo, da jih omenimo:

V srednji Italiji dominikanec *Fra Bartolomeo* (1469 — 1517) in *Andrea del Sarto* (1486 — 1531), zamenita za pripravljanje trpežnih in naravnih barv; nadalje *Antonio de Bazzi*, imenovan Sodoma.

Popolnoma samostojno mesto v gornji Italiji zavzema:

Correggio, pravzaprav *Antonio Allegri* (1594 — 1634), tako imenovan po svojem rojstnem kraju. Bil je pravi mojster slik, v katerih je prišla svetloba do veljave. Težnja po milini in presrčnosti. Njegova glavna dela so slike v kupolah S. Giovanni in dom v Parmi. »Sveta noč« v zbirki slik v Draždanih.

Do viška je dospela tudi *Beneška šola*. Zastopana je bila po vrsti sposobnih mojstrov: *Giorgio Barbarelli*, imenovan *Giorgone* (okoli 1477 — 1511). Vpeljal je prvi slikanje iz življenja in ubranostne pokrajine. Prehod od popolne cerkvene do posvetne umetnosti. Dela: »Kronana Madona«, »Trije modrijani«.

Palma Vecchio (okoli 1480 — 1528) se je pokazal v svojih delih po žarečem koloritu (barvitosti). Ustvaril je najlepši ženski obraz, posebno pa beneški vzor ženske. Sijajne prsne podobe, najlepše poprej v palači Sciarra, sedaj v posesti Rotschilda.

Največji umetnik Benetk je bil: *Tiziano Vecellio* (1477 — 1576) kot slikar obrazov, kakor tudi kot zgodovinski slikar. Mojster v barvi, kakor tudi v upodabljanju žensk. V slikarskem oziru je bil največji slikar preporoda.

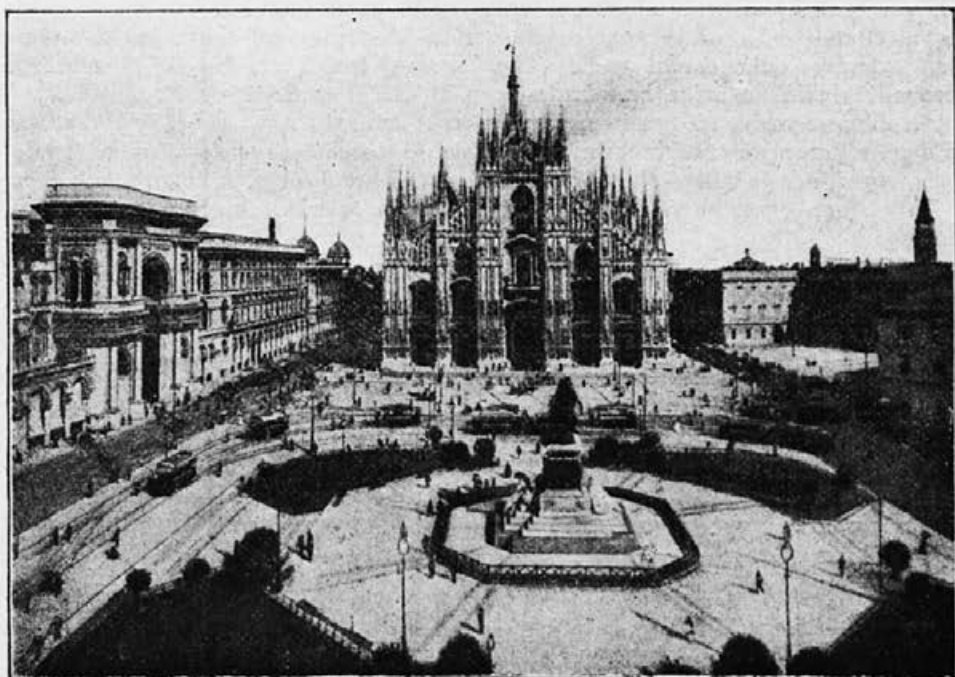
Iz del njegove mladosti sta sijajna dva umotvora: *«Najemniški groš»* (v galeriji v Draždanih) in prisposoda: *«Nebeška in zemeljska ljubezen»* (Galerija Borghese v Rimu.) Mojsterska dela so altarne slike, namreč *Assunta*, t. j. Marijino Vnebovzetje (Akademija v Benetkah) in *Madona družine Pesaro* (S. Maria de Frari, Benetke.) Nadalje upodabljanje iz krogov Baka in Venere (Venera iz Urbina.) Obrazi: Karol V, hčerka Lavinja, papež Pavel III., lastna slika (v Berlinu.)

Jacopo Robusti, imenovan *Tintoretto* (1519—1594) je skušal družiti podajanje barv Tiziana z Michelangelovimi risbami. Znamenito delo je *«Križanje»*.

Paolo Cagliari, imenovan *Veronese* (1528 — 1588) je slikal s posebno ljubeznijo gostije (Ženitnina v Kani Galilejski, Gostija v hiši Levisa). Ima tudi: *Rop Evrope in oboževanje Benetk v doževi palači v Benetkah.* *Alessandro Bonvicino* je znan z imenom *Moretto*.

Med tem ko je dospelo slikarstvo v Benetkah k koncu 16. stoletja do vrhunca, je pričelo že proti l. 1630. po drugih mestih Italije propadati vsled zunanjega posnemanja velikih mojstrov.

A. Gut - F. E.

Stolnica v Milanu.

A. Mantegazza — F. Eržen :

O snagi.

naga je mati zdravja in reda; toda pričeti mora pri nas samih. Kako bi izgledalo, če bi živeli umazani in razkuštrani v snažni in lepo urejeni hiši?

Sveti Avguštin je napisal, da je snaga skoraj čednost; in jaz, ki vam pojasnjujem te svete besede, dodajam, da je osebna nesnaga grda navada. Človek, ki ne čuti sramote umazanosti, ki se ne sramuje pogledati si mastne roke in črno obrobljene nohte, ki more brez studa vonjati duh po kozlu, ki se izpušča iz telesa, nima več čuta lastnega ugleda.

Gledaje naokoli vidim, da je delavno in omikano ljudstvo tudi čisto, medtem ko so divja ljudstva razkuštrana, ušiva in smrdljiva. Prav pravi torej znameniti ameriški zdravnik Draper, da se mora omika naroda meriti po množini mila, ki ga porabi.

Občutiti lastni ugled, je začetek vsake čednosti, in spoštovanje do lastnega telesa je prva črka te abecede. Umazan človek se studi; in če obstoja pravo in naravno plemstvo za onim nadarjenosti, je ono, ki deli ljudi v umazane in čiste, v umite in neumite! Tam, kjer mi udari v nos neznosna zatohlost, vem, da bo z isto združeno brezdelje, lenoba, neveselje, strast, malosrčnost. Za božjo voljo prosim torej (na kolenih, če treba) vse snažne ljudi, da pokažejo svoje preziranje vsem tistim, ki se ne umivajo, ali ki se slabo umivajo.

* * *

Vsa ta strogost proti umazanim ljudem se bo zdela kakor zasramovanje vsem mojim čitateljem, ki si verjetno umivajo roke in obraz vsaj enkrat na dan. Bodo vendar vendar odkritosrčni in skromni: koliko izmed vas bi, če bi zahteval zdravnik, sleklo nogavice brez zadrege in ne da bi zardeli?

Koliko je takih, ki govorijo o čistosti, in si umivajo samo roke in obraz, ter najdejo vedno nove izgovore, da se ne umivajo dobro! «Predvčerajšnjem je bilo mraz, včeraj nas je bolela glava; danes smo vstali prepozno... Se bomo umili jutri. — In jutri... noge se ne vidijo, roke so pokrite... je še vedno hladno... počakajmo vročino.»

In vendar daje mrzla voda moč in umazan človek je vedno len. Da se napravi splošna mrzla kopel, je treba premagati prvo zopernost; treba je imeti nekoliko poguma, ki je začetek čednosti, je prvi korak za pridobitev krepkega značaja. Niso ljudje severne Evrope, ki živijo devet mesecev v letu med snegom in meglo, tisti, ki se ne umivajo, nasprotno, so oni juga; mi, Španci, Portugalci, Grki, Francozi. Čudno: tam, kjer je vroče, se boje mrzle vode, medtem ko bi bila tu večja potreba, koristnejši učinek.

Pogum torej; ne bojte se vode. Snažni, dišeči od čistosti, čili, marljivi, polni moči boste stokrat obdarovani za malo žrtev, da ste se bojevali proti prvemu in neprijaznemu vtisu mrzle vode. Po mrzli kopeli boste imeli zdravje, voljo in vaše delo bo lahko in veselo.

Pokaži mi roko in povedal ti bom, če ostaneš zdrav.

Od ene garjeve ovce se okužijo vse.

Nar. pregovor.

Z R N A.

Kmetijstvo.

Na vprašanje, kaj je lakot, je modrijan odgovoril: «Lakot je bolezen, ki se zdravi s kruhom.» Gotovo je z besedo «kruh» mislil hrano ali živež, t. j. vse one snovi, ki nas redé. Če pa pomislimo, da so pred tisočletji poznali edino žito kot kulturno rastlino, ne bi bilo zgrešeno, če bi bil modrijan mislil kruh v pravem pomenu besede.

Kruh vsebuje vse one redilne snovi, ki jih naše telo potrebuje, zato ni čudo, če si lačni želi predvsem kruha. Kaj bi počeli posebno otroci, če bi ga ne bilo! Iz kruha raste telesno in s tem tudi duševno življenje.

Koliko spoštovanje gre onim rokam, ki nam ga preskrbljajo, kako nad vse imenitna naloga jim je poverjena!

Na trdne žuljave kmetovalčeve roke je položena prva klica življenja in visokega poslanstva.

Gotovo ste že premišljali, kdaj je človeški rod prvič spoznal krušne rastline — žitarice, ki so neprecenljive vrednosti in najvažnejše. — Stara je njih povest in niti ne vemo natančno, kdaj jih je človek začel gojiti. Trave žitarice štejemo med najstarejše kulturne rastline, katere je prideloval prvi poljedelec in s tem položil prve osnove človeški omiki. Saj nam zgodovina priča, da je bil poljedelski narod tudi med najbolj omikanimi.

Prvi početki kmetovanja segajo 6000 let nazaj, torej 4000 let pr. Kr. r. Tako sklepajo učenjaki iz okostja vola, ovce i. dr.; kot tudi iz izogljenelih jablan, češpelj, žit itd. izkopanih ob tedanjih človeških naselbinah.

Kot najstarejši poljedelski narod, ki se ni le ohranil, marveč tudi silno namnožil, poznamo Kitajce. Oni so že pred 3500 leti pr. Kr. r. obdelovali zemljo in se zelo kulturno razvili. Poznali so papir,

smodnik itd. Prav zato so lahko toliko stoletij živeli popolnoma zase in niso občevali s tužimi narodi; nekoliko stoletij so bili povsem ločeni od ostalega sveta in so se za svojim zidom razvijali po svoje in si ustvarili posebno duševnost, ki se javlja v njih oblačilu, šegah in navadah, veri itd.

Vsi kitajski modrijani, iz najstarejših časov do danes, pa se ujemajo v tem, da je poljedelstvo oni vir, ki da a narodom življenje in moč in tudi kitajski narod je v tem prepričan in zelo čišla poljedelstvo. Vsako leto praznuje prihod pomladi s posebnimi svečanostmi. Deželni glavar mesta Peking gre v slovesnem sprevodu pomladi naproti. Pred mestom na vzhodnih vratih sreča drugi izprevod, v katerem peljejo pomlad v podobi velikega, iz gline narejenega bivola (Kitajec veruje v Boga in bogove, najimenitnejša njegova vera pa ima ime po Konfuciju). Bivol predstavlja pomlad zato, ker po mastnem in blatnem riževem polju ne morejo orati z drugo živino kot z bivolom. Pred bivolom stopa godba, za njim pa nosijo na nosilnicah čudno oblečene in s cveticami okrašene kipe, ki predstavljajo bogove in boginje. Pred deželnim glavarjem se sprevod ustavi, glavar nagovori množico v lepem govoru in slavi pomlad ter jo spodbuja, naj skrbno obdeluje polje. Po končanem govoru mahne glavar trikrat z bičem po bivolu, nakar plane množica na glinasto podobo, jo razbije in se puli za male glinaste podobice.

Tako ceni in spoštuje prvo in najčastnejše opravilo — kmetijstvo.

Tudi mi, katerih predniki kmetujejo še izza dobe po K. r., čislamo kmetijski stan, saj smo sami njegovi sinovi. Tudi mi naglašamo prvenstvo kmetijstva.

Iz zemlje vre moč, iz nje klije življenje.

Sobna temperatura.

Pozimi stanovanja kurimo, toda tu je treba prave mere. Naše telo je kakor vosek; nihče ne bi verjel, kako hitro se privadi toploti in mrazu. Kdor je pozimi veliko na prostem in doma nima preveč segretega stanovanja, ta ne bo dobil lahko kakšnega katara (nahoda). Kdor pa vedno sedi za vročo pečjo, bo redkokdaj popolnoma zdrav. Zato bežimo od žareče peči, kakor beži hudič od križa. Kurimo svoja stanovanja zmerno. Našemu zdravju **najprikladnejše toplotne stopinje** so za sobe **13°—15° C**. Sobna temperatura čez 15° C ni samo brez koristi, temveč celo škodljiva. Telo postane — kakor pravi danski higienik (zdravoslovec) **J. P. Müller** (pisatelj znamenite knjige «Moj sestav») — kakor rastlina iz rastlinjaka brez odporne sile. S tem ni rečeno, naj se mnogo manj kuri, pač pa naj se pusti vedno **okno** celo ali **vsaj deloma odprto**. Dober zrak je glavni pogoj našemu zdravju, izprijen zrak je pa najbolj vsakdanji vzrok bolehnosti in kratkega življenja. — Če pustimo okno odprto, ne bo med notranjo in zunanjo toplino prevelikega razločka. Potem lahko piha skozi okno, kolikor hoče. Veter ni preprih: je zrak, ki se giblje. Nasprotno pa je nevarno stopiti iz zelo zakurjene sobe v zelo mrzel zrak. F. E.

Zakaj se očesne veke gibljejo?

Vsak prašek, ki pride na oko, nam kvari vid. Zato je treba oko neprestano čistiti. Da se oko čisti, je preskrbljeno dobro. Imamo veke, ki neprestano brišejo očesne kroglice. Pri tem jim pomaga tekočina, ki se nabira v očesnem kotu in sicer v posebnem jezercu «žlezi». To so solze, ki pritekajo med oko in veke ter ga izpirajo.

Zanimivo je, da kače nimajo pregibnih vek na očeh, ampak neko prepono. To jim je prav potrebno, ker bi sicer ne bilo zavarovano njih oko pred rastlinami (biljkami, travo, grmovjem) ter pred raznimi žuželkami.

Ali se živali izvale slepe?

Zdi se nam, da pridejo nekatere živali slepe na svet, saj vemo, da nekateri sesavci ne izpregledajo po ves teden. Ali so živali slepe? Ne, le zaprte oči imajo. In to je lahko razumljivo. Če bi naenkrat padla vsa svetloba na oči, bi jih pokva-

nila. Zato so mladiči navadno v kakem temnem skrivališču skoteni in se jim odprejo oči šele potem, ko so se nekoliko okrepili z gibanjem ter se navadili tudi na svetlobo.

Kaj je svetloba?

Že v starih časih so vedeli, da je gibanje. A kaj se neki giblje? Učenjaki so radi trdili, da se gibljejo delci neke snovi. Če na pr. gori sveča, se zdi, kakor da bi pršila okrog sebe nekaj svoje snovi. Če pride ta snov do naših oči, pa imamo občutek vida na živcu, kakor imamo občutek na koži, če na pr. rosi dež. Tako je razlagal svetlobo tudi slavni Newton (Njutn.)

Dandanes vemo, da je svetloba gibanje valov neke snovi, ki je povsod in ki se imenuje eter.

Kako bi shranili poletno gorkoto?

Pozimi se pogosto spomnimo na poletje, ker nas pritiska mraz. Koliko solnčne toplote se je poleti izgubilo brez koristi. Nič čudnega, če so že razmišljali, kako bi nekaj te toplote z velikimi pripravami ulovili in ohranili ter rabili po potrebi.

V resnici vsak lahko ujame in shrani nekoliko poletne toplote. Le kako rastlino naj vsadi! Vse rastline jemljejo toploto solnca ter jo vračajo, bodisi kot živež ali kot kurivo. Najbolje bi ohranjali solnčno poletno toploto, če bi zasažali drevje, da bi potem z njim netili.

Tudi premog ni v resnici nič drugega kot solnčna toplota. V davnih časih so bili ogromni gozdovi, ki so jih povodnji zasule z gruščem in se les pod njim zgoledel. Nastal je premog, ki ga danes kopljejo in rabijo za ogenj. Tako se solnčna toplota, ki je nekdanj povzročila, da je rastlo drevje, šla pod zemljo in se zdaj spet vrača ter nam greje v pečeh.

Številka 13.

Pravijo, da je nesrečna. Da bo lažje verjeti, dostavljajo, da je nesrečna zato, ker jih je bilo trinajst pri zadnji večerji.

Številka 13 ni ne bolj ne manj srečna kot na pr. 12. Še več! Preobčujete se pri pojedini v dvanaestih in si pokvarite želodec, pa boste videli, da je lahko tudi 12 nesrečna! Jejte pa v trinajstih zmerno in prepričali se boste, da vam tekne. Številka 13 ni torej slabša od drugih, pač pa so ljudje pogosto praznoverni in smešni.

KOTIČEK

Spomini.

Hodil sem po ulicah velikega mesta. Bil je mrzel, a jasen večer — predvečer godu velikega prijatelja otrok — sv. Miklavža!...

Po ulicah se je razlegal glasen smeh, trobentanje, piskanje, da je kar šlo skozi ušesa...

Tu je bilo videti pred mamljivo izložbo, ki se je kar svetila, kopico otrok, pomenkujočih se, kar je umevno, kaj bo temu ali onemu prinesel sv. Miklavž. Tam paglavca z velikansko kartonasto čako na glavi in z bridko sabljo, ki pa v resnici ni bila bogvekak bridka... Tam spet malo deklico, ki je radostno tiščala v naročju punčko — punčko iz porcelana, kako skrbno držala, da ji ne pade, ter jo gledala z ljubečimi očmi, kakor mati svoje dete...

Tu pa tam se je naenkrat začul otroški jok, ki pa je kmalu umolknil.

Otroci so z zavistjo gledali odrasle, ki so lahko stopili v prodajalno ter kupili mnogo, mnogo lepih, prelepih reči, zato ker so imeli mošnjo... novce! Marsikateri izmed teh otrok si je morda zaželel mošnje z novci, da bi si lahko vse kupil, kar bi mu srce pozelelo. In kaj naj poželi otroško srce, če ne igrače? In otrok, če ne more kupiti, če nima nikogar, ki bi mu kaj kupil, v koga stavi svojo nado, koga prosi, če ne... sv. Miklavža?

To vrvenje, šumenje, te blesteče izložbe, ti veseli otroški obrazi, vse to me je zazibalo v sanje, v sanje spominov... lepih spominov na detinska zlata leta! Tudi jaz, kot ti otroci tukaj, sem pričakoval sv. Miklavža, tudi jaz sem se ga veselil, tudi jaz sem ga po otročje čistil, kakor samo zna in ve srce otroka!

Večkrat sem vprašal mamo: »Mama, kaj mi bo letos prinesel sv. Miklavž, — če bom priden?« Vedel sem, da mama in njene besede nekaj zaležejo pri velikem svetniku, in hotel sem biti priden... nekaj časa pred njegovim godom!

Kaj se je večkrat pojavljalo v moji glavi! Premišljal sem večkrat, kako pride sv. Miklavž v stanovanje, če je vse zaprto, razen... dimnika. Pa skozi dimnik vendar ne bo hodil, saj ni neumen, da bi mazal lepe igrače, glavnih reči!

O Miklavž! Sv. Miklavž! Kako sem bil srečen, ko sem našel zjutraj na miznici puško, sabljo, čako in lepe bonbončke, dobre, cukrene!

Da, srečen sem bil!

Sablja se je zdela kakor prava, »resna«, in skoro, skoro da je rezala! In puška? Ta bi pa »skoro« streljala! Zadovoljen sem bil sam s seboj in zdelo se mi je zamalo, da sem samo »general«!

Da, hvaležen sem mu bil in rad sem imel sv. Miklavža!

In zdaj, ko to prenišljam, dobro vem, da se tisto moje otroško veselje ne povrne več, nikdar več!

Hodil sem* po velikih, svetlih mestnih ulicah, gledal to živahno vrvenje, videl te srečne in vesele otroke, in v meni se je vzbudila želja, čudna želja!... Zahotelo se mi je, da bi postal majhen otrok, dete! Da bi še lahko čakal sv. Miklavža, še postavljaj krožnike in da bi še enkrat užival srečo brezskrbnih detinskih let...

Prah Ladislav.

Gospod urednik!

Ko sem prebral v zadnji številki Novega roda Vašo pritožbo na naslov kotičkarjev, sem takoj sklenil, da Vam napišem par vrstic. Zdaj pa kar začnimo. Povedati vam moram, da se v šoli pridno vadimo za Miklavževo veselico. Naš g. učitelj je zbral vse tiste, kateri bomo igrali ter nam razdelil vloge. Mene je odbral za vratarja, sosodovega Emila pa za žličarja. Tudi drugi dečki so dobili svoje vloge. Eden bo predstavljal brusača, drugi krojača, tretji pometaja, eden celo berača. Preteklo soboto smo imeli vaje. Takrat sem tudi jaz poskusil igrati. Menim, da mi je šlo dobro, ker me je gosp. učitelj pohvalil. Pa mi je igra tudi resnično všeč. Mati pripoveduje svojim otrocičem Tončki, Anici in Janku o nebeskem veselju. V tem pa se začuje pred vrati zvonček. V sobo stopi — veste kdo? — Sam sv. Miklavž s škofovo kapo in s palico v roki. Spremljata ga angela, ki nosita eden zlato, drugi črno knjigo, kjer imata zapisana vse pridne, pa tudi vse hudobne otroke. V kosih pa nosita še jabolka, orehe, lešnike in druge dobre stvari. Nazadnje prikrvsa na oder

črn parkelj, ki pelje na verigi sosedovega Jurčka.

Kako bo veselica izpadla, Vam bom že sporočil. Upam, da dobro, ker naše šolske veselice pride rado gledat staro in mlado, pa ne samo iz Lokavca, marveč tudi iz Ajdovščine, Stomažev itd.

Vas vljudo pozdravlja udani Vam

Blaško Franc, učenec V. razreda
V Lokavcu, 3. dec. 1925.

Ljubi sv. Miklavž!

Dospelo bo leto, odkar si se poslovil od nas. Težko Te že pričakujemo vsi, posebno pa mali otročki.

Povem Ti, o sv. Miklavž, da v šoli napredujem prav dobro, doma pa kakor drugi, k sv. obhajilu tudi večkrat grem. Zato Te prosim, ljubi sv. Miklavž, prinesi mi kar najbolj potrebujem, posebno pa čevlje in tudi kaj šolskih potrebščin.

Povem Ti, da otročki že poskakujejo od veselja ter pravijo «Kmalu bo sv. Miklavž!» Povem Ti tudi, da v naši vasi Renčah nismo kaj posebno pridni, posebno pa dečki so zelo raztreseni.

Z upanjem in težkim pričakovanjem Tvojega srečnega in veselega večera Te pozdravlja

Evgenija,

Renče 25. XI. 1925.

Nekdaj.

Živela sta oče in mati, ki sta imela tri hčere. A bili so vsi zelo ubogi. To je zvedel tudi sv. Miklavž. Nekega večera, ko so šli že vsi spat, je prišel potihoma pod okno. Ker je bilo okno razbito je, vzel sv. Miklavž iz žepa denar in ga je vržl v sobo. To se je zgodilo dva večera zaporedoma. Tretji večer je rekel oče: «Vi spite in jaz bom videl, kdo meče denar v sobo.» Ko je prišel sv. Miklavž tretjič, je zopet hitro vržl denar v sobo in odšel. Oče pa je tekel za njim. Ko ga je dohitel, ga vpraša: «Kdo si ti, da si nam prinesel že toliko denarja?» «Jaz sem sv. Miklavž,» odgovori svetnik. Oče mu hoče vrniti denar. A on mu reče: «Naj bo za hčerke.» Oče se mu zahvali in sv. Miklavž odide.

Milavec Dušan,

VI. m. razred v Rojanu.

Sv. Miklavž prihaja...

Ko se bliža sveti Miklavž, ga vsi željno pričakujejo, ker vedo, da jih bo obdaroval z igračami in slaščicami, seveda tudi s šolskimi potrebščinami. Nekateri pa ga ne pričakujejo z veseljem. Toda zakaj ne? Boje se hudička, ki hodi za njim.

Tudi jaz veselo pričakujem tega dne. Na predvečer nastavim krožnik. In vem, da ga dobim naslednji dan polnega. Navadno vstanem tisto jutro že ob štirih in stečem v kuhinjo pogledat, kaj sem dobil.

To si morate že sami misliti, kako veselo je vlada zaradi Miklavža povsod!

Toda, zmotili smo se, ko smo rekli, da je povsod veselje. Ponekod je tudi jok, ker je hudiček komu prinesel šibo, ali pa ga je tudi odnesel v košu, če je bil vse leto poroden. Zato bodimo pridni, da nas hudiček ne bo odnesel v košu, ampak da nas sveti Miklavž obdaruje.

Igor Samec.

Sv. Miklavž.

Miklavž, oj ta sveti, predobri, prišel je nocoj na zemljo, vsem dobrim in pridnim otrokom daruje kaj s sveto rokó.

Ta puško, drugi trobento, ostró tretji sabljo ima, več ali manj vsako leto Miklavž otročičem razdá.

Pa vendar ti mala sirota, kaj vendar si zlega storil? Dobil od Miklavža nič nisi, pridnejši od drugih si bil!

Kaj res so sirote na svetu, ki jih še Miklavž ne spozna? Da! A tudi te uboge sirote dobe kdaj plačilo z neba!

Prah Ladislav.

Še ena.

Miklavž bo prišel, meni kaj prinesel, če bom priden, zelo rad bo dal.

Otrok pa v strahu, da parkelj ga vzame, moli in prosi, da sliši ga Miklavž v nebesa.

A hudobnim parkelj nosi šibe, in hudobne pobira, ter jih vzame s seboj.

Logar Anton, Vrbovo (Trnovo).

Dobri svetnik.

Bila sem stara pet let, ko sem se seznanila z njim. Zgodilo se je tako: okoli sedme ure sem čula nenavadno trkanje na vrata, mama je šla odpirat. Tedaj pride v vežo nihče drugi kot sam sv. Miklavž. Za njim dva angela v belih oblačilih, polnih zlata in s polnimi koši najlepših daril. Za njima pa — jo! — dva grda, grda črna parkeljna z verigami in košem... Sv. Miklavž se mi približa, me poboža po licih ter me vpraša nekaj molitvic. Ker sem znala dobro moliti, me je pohvalil ter mi napolnil skledo z darili. Par-

klji so se grdo režali, da me je bilo strah, in sem se oddahnila, ko sta izginila skozi vrata. Od takrat sem zelo rada imela sv. Miklavža. Ko sem se v šoli naučila pisanja, sem mu vsakikrat napisala svoje želje v pismu. In mi jih je vse izpolnil. Zato imam — sv. Miklavža zelo, zelo rada.

Anica Požarjeva,

učenka 6. razr. v Št. Petru na Krasu

Oglasili so se!

Namreč koticarji. Zadnjič smo se bili obregnili vanje, češ, da je nova šola slabša od stare in da je učenost v njej zlezla pod klopi. Pa še ni zlezla, kakor je videti. Koticarji niso hoteli očitka kar tako požreti ter so se postavili. Poštar je imel veliko dela s pismi in je prinesel take o sv. Miklavžu in tudi še o drugih rečeh. Gotovo, da jih je več, kakor za en sam kotichek, zato tudi ni mogoče vseh tiskati že v tej številki. Zamera bo pri kakem koticarju, pomisli naj pa, da je v tiskarni kakor v mlinu: kdor prej pride! In sv. Miklavž je moral tudi imeti prednost.

Najboljše v — kotichek so Prahovi Spomini; gotovo so boljši kot priobčena pesem. Eno nam je zapel tudi Logar iz Vrbovega. Zapel je po svoje. Evgenijino pismo pa ni pisano samo sv. Miklavžu, ampak tudi renškim —. Pa saj bodo sami uganili! Blaško iz Lokavca piše, kako mislijo oni počastiti radodarnega svetnika. Če mu je šla vloga vratarja dobro, se nam bo inorda kaj pohvalil. Igorju pa je Miklavž najbolj všeč, če koga njegovi parklji pograbi. Najbrže je že dognal, da nobenega ne nesejo kar naravnost tja doli...

Še kaj bi se dalo reči, a kotichek bi se utegnili jeziti, da jim krademo prostor. Kmalu bo nekaj počitnic, kotichek! Čas boste imeli, popišite, kako je v vašem domu o Božiču, popišite, kako počivajo naše njive, ko je tako mraz in ko čakamo solnce!

Milan.

Milan je gospodarsko in obrtno središče največje in najplodnejše italijanske ravnine, zato se naglo razvija. Danes je po številu prebivalstva (850.000) prvo mesto v državi, dasi je imelo še l. 1881 komaj 300.000 ljudi. Pomen Milana se kaže tudi iz zgodovine: mesto je bilo 48 krat oblegano in 28 krat porušeno. Danes je pa mogočnejše kakor kadarkoli poprej.

Na sliki vidimo milanski «dom» (stolna cerkev), zgrajen koncem 14. stoletja v krasnem tedanjem gotskem slogu. Pročelje «doma» so pozneje kvarili z drugimi slogi, češ, da gotski ni nikak umetniški slog.

Pri palčkih.

Rešitev ugank iz 2. štev. Novega roda :

I. Diagonala.

G	o	v	e	d	o
t	r	e	b	u	h
b	r	u	s	a	č
P	r	e	d	i	l
p	l	e	š	e	c
N	j	e	m	e	n

V prekočnici: Gruden.

II. Vizitka.

Čevljar.

III. Uganke.

1. Tal. — 2. Človek na žitnem polju.

Izžrebana: Ban Ljudmila (za uganke v 1. številki.)

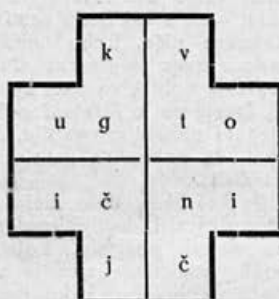
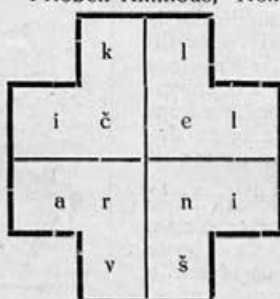
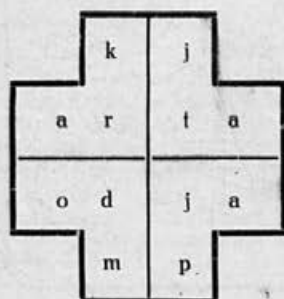
Gregorič Danilo (za uganke v 2. številki.)

Vse so rešili: I d r i j a: Bevk Marija, Grošelj Ivan, Kerševan Pavel, Mikuž Iva, Seljak Olga, Sinkovec Marica, Žust Fanči, Zonta Pepca, Štrukelj Avrelia. — **S e ž a n a:** Kranjec Vlad. in Zmagoslav, Kontelj Lea, Bezek Adela, Vrečar Angela. — **M i r e n:** Klančič Bogomil, Uršič Dragič, Lestan Iv., Mozenič David, Cingerle Aloiz, Vouk Fr., Martinuč Karel, Kogoj Milan, Brilj Evstahij, Batistič Ivan. — **Š k e d e n j:** sedmi razred (dekliški). Toroš Ksenija. — **K a t i n a r a:** Spetič Ada. — **T r s t:** Scheimer Teodor, Žerjal Vojka, Lipovec Josipina, Tomazič Stanislav, Čendek Zora in Ivana, Pertot Aleksi, Blažič Rud., Šuligoj Josip, Spetič Josip, peti a razred (deški), Gregorič Danilo, Kariž Mira, Pavletič Ana in Karmela, Kojanec Olga, Piščanc Zora, Pertot Vera in Vlasta, Ajdišek Nada, Turko Vladimir, Kukanja Vladko. — **K o z a r š č e** pri Volčah: Valentinčič Vekoslav. — **Deloma so rešili:** V r b o v o: Logar Anton. — **L o ž i c e** (Plave): Perfeta Perina. — **H a r i j e** (pri Il. Bistrici): Boštjančič Jožef, Hafner Mar., Žnidaršič Lado, Škerlj Ivana in France. — **B a r k o v l j e:** Barič Angela, Pertot Vida, Špilar Olga. — **T o l m i n:** Logar Srečko. — **L o m** (pri Črnem vrhu): Pivk Vikca. — **R e n č e:** Zajc Antonija. — **L o k a v e c:** Lozar Slavica, Slokar Cvetka, Blaško Franc, Černigoj Pavla. — **Š t. P e t e r n a K r a s u:** Beguš Rudolf. — **L e d i n e** pri I d r i j i: Mohorič Fanika, Bogataj Ivana, Likar Ivana, Vehar France. — **T r s t:** Babič Pavla, Špan Rado, Prah Jos., Bavdaž Jos., Pulger Vojko, Pavzin Jos., Žagar Marija, Sedmak Sonja, Škamperle Sonja, Bernetič Marij, Petaroš Ernesta, Zadnik Ivanka, Jug Ana, Poropat Avgusta, Babuder Libera, Pertot Olga, Jamšek Ana, Medved Štefica, Bradač Helena, Kerševan Olga in Ema, Petaros Zdenka, Ban Ljudmila, Rener Vida, Steinberger Marija in Rudolf, Piščanc Sabina, Deško Danilo, Širca Dragica, Piciga Nela, Babič Ivanka, Gombač Alojzija, Grižon Rožalija, Mrak Lidija. — **P i a c e n z a:** Makovec Vladimir. — **R o j a n:** Milavec Dušan. — **L j u b l j a n a:** Kraigher Sergej, Župančič Andrej.

U G A N K E.

I. Mozaik.

Priobčil Antinous, Trst.

Razreži gorenje tri križe na štiri enake dele ter sestavi iz dobljenih delov kvadrat, v katerem boš čital od leve proti desni v vodoravnih vrstah in od leve zgoraj do desne spodaj (v prekočnici) sedem imen slovenskih pisateljev.

II. Istopisnica.

Danila Deško, Trst.

a	a	k
p	p	r
s	u	u

cena

časomer

del obleke

Navzdol in počez iste besede.

III. Vremenska uganka za december.

Antinous, Trst.

14. 6. 19. 6. 5* 8. 18. 22. 5. 6. 15*
15. 10* 17. 18. 10. 13. 11. 22. 5. 6. 15.

IV. Veriga.

Antinous, Trst.

BA, DER, LA, SO, VA, VIŠ, ZA.

Sestavi iz teh zlogov 6 samostalnikov tako, da bo zadnji zlog ene besede obenem prvi zlog druge besede.

Rešitev je poslati do 5. januarja 1926. - Izžrebani rešilec bo nagrajen.

„NOVI ROD“ izhaja vsak šolski mesec in stane letno 10 L. - Poedina števila po 1 L. Uredništvo in uprava: Trst - Trieste, Via Udine št. 35, III. - Odgovorni urednik: P a h o r Josip. - Izdaja „Zveza slov. učil. društev“ v Trstu. - Tiska Tiskarna „Edinosti“ v Trstu.